

How to use my credit card?

Hogyan költssem el
a pénzemet?

Pénzügyek egyszerűen,
mindenkinek

Ferenczi Gábor

*HOgy használjam
a bankkártyámat?*

Tartalomjegyzék:

A közgazdasági, pénzügyi törvényekről	3
Megtakarítás, befektetés, biztosítás, hitel	3
Megtakarítások3	
Befektetések.....	4
Biztosítás	5
Fogalmak:.....	6
Hitel.....	7
Szerződések, szerződéskötés a polgári jog szerint.....	8
Készpénz, számlapénz, deviza, valuta	10
Készpénz – számlapénz az egyszerű ember számára.....	11
Pénzügyi műveletek költségei, díjai.....	12
Titkos adatok, személyek azonosítása: igazolvány, aláírás.....	14
Elektronikus hozzáférések; web, wap, Java	15
Néhány fogalom a hozzáférésekről:	19
Telefonos bankozás	20
Bankszámla, számlaműveletek, csekkek, kártyák.....	20
A bankszámla	20
A számlaműveletekről.	21
átutalással.....	21
Csekk (Magyarországon):.....	21
Csekk (más országokban):.....	22
Átvezetés:.....	22
Kártya:.....	22
Kártyás fizetés:	22
Internetes vásárlás:.....	23
Elektronikus kártya, dombornyomott kártya:	23
Kártyakibocsájtó, kártyafajták.....	24
Hagyományos műveletek (átutalás, inkasszó, készpénz műveletek) .	24
Átutalás:	24
Határidős átutalás:	25
Készpénz be– ill. kifizetés	25
Beszedési megbízás, vagy inkasszó	25
Mivel fizessünk, kártyával, vagy készpénzzel?	26
Internetes vásárlás: kártyával, utánvétellel, átutalással	27
Fontos.....	27
Előfeltételek	27
Vásárlás.....	28
Web-kártya	28
Fizetés	29
Vásárlás külföldi web áruházból.....	29
Csalások, trükkök, kivédésük.....	30
Kémprogramok.....	30
Hamis web oldalak.....	30
Értékesítési csalások.....	31
Zárszó.....	31

A közgazdasági, pénzügyi törvényekről

(Ebben a fejezetben nem a jogi értelemben vett törvényekről írok, hanem a tudományos értelemben vett szabályokról, összefüggésekről; így vannak ugye példának okáért a fizika törvényei, és léteznek a közgazdaságtannak is törvényei).

A legtöbben azt gondolják, hogy a közgazdasági törvények puhák. Pedig majdnem olyan kemények, mint a fizika törvényei. Kiragadva néhány példát: a kamatcsökkentések, —növelések hatása, a munkanélküliség és a gazdasági növekedés együttállása. Mindennapjainkhoz közelebb álló ügy: a személygépkocsik regisztrációs adója növelésének következménye az lett, hogy az emberek Szlovákiában vesznek autót.

Nézzük a munkanélküliség és a gazdasági növekedés egymáshoz való viszonyát. Magyarországon volt egy kb. 10 éves periódus, mikor a munkanélküliség alacsony, a gazdaság növekedése magas volt (Thatcher aszszony meg is dicsérte Kádárt ezért). De ez hitelekből valósult meg, a vége majdnem államcsőd lett. A munkanélküliség — bármennyire is szeretnék egyesek az ellentétes mértéket látni — mindig azonos irányban mozog a gazdasági növekedéssel. A gazdaság csak növekvő munkanélküliség mellett bővül; és vice versa: ha a munkanélküliség javul (azaz csökken), azt rövidesen a gazdasági növekedés visszaesése (vagy éppen a gazdaság csökkenése) követi. De ez a szabály is megköveteli a körülmények ilyen, vagy olyan együttállását: válság időszakban átmenetileg megtörik ez az alapszabály.

Azért kellett ezt a kis bevezetőt elmondanom, mert a későbbiekben néhány gondolat csak a pénzügyi összefüggések törvényszerűségeinek felismerésével lesz érthető.

Megtakarítás, befektetés, biztosítás, hitel

Mindannyiunknak, akik felelősen gazdálkodunk, vannak megtakarításaink; azaz a megkeresett pénz egy részét eltesszük; részben későbbi elköltésre, részben váratlanul felmerülő nehézségek áthidalására.

Megtakarítások

A megtakarításokat sok helyen kezelhetjük. Mind közül a legrosszabb otthon, a kispárna alatt, vagy a ruhásszekrény mélyén a bugyi és a gatyá közé rejtve tartani a pénzt. Egyrészt nem fial (sőt, magas infláció esetén rohamosan veszíti az értékét), másrészt egy betörő azt fogja leghamarabb megtalálni. A legtöbben manapság ráadásul a bankszámlájára kapják a fizetésüket, így abból először készpénzt kell csinálni. De a bankok a folyószámlán tartott pénzre is nagyon kevés kamatot fizetnek.

Hogyan érdemes a megtakarításainkat kezelni?

Először is egy közgazdasági törvény: a kockázat és a kamat egyenes arányban állnak egymással. Alacsony kockázatú befektetésre alacsony a kamat. De mi is az a kockázat? Annak a valószínűsége, hogy az elhelyezett pénzeink mennyiben vannak veszélyeknek kitéve. Nem attól kell tar-

tani elsősorban, hogy teljesen elvesz a pénz; a veszély az, hogy veszteséggel tudjuk csak visszaszerezni a befektetett tőkét.

Befektetések

Sokféle módon lehetséges a pénzünket befektetni. Itt most csak néhány példát említek a kockázat fogalmának magyarázata miatt. Elhatározzuk, hogy elkezdünk egy ruhaboltot működtetni. Az üzlet elindítása érdekében egymillió forintért veszünk pultokat, vitrineket, másik millióért árút, havonta fizetjük az üzlet bérleti díját. Előre nem lehet tudni, csak egy-két év után derül ki, hogy az adott helyen létesített üzletben rengetegen vásárolnak, vagy csak időnként téved be egy-egy vevő. Előbbi esetben a befektetett pénzből havonta tisztos jövedelmet tudunk húzni, de ha valamiért eladjuk a tulajdonrészünket, az üzletért akár 5 millió forintot is kínálnak. A haszon így két év alatt 3 millió forint, azaz két év alatt a két-és-félszeresére gyarapodott a pénzünk. Ha viszont nincs vevő, megélni sem tudunk az üzletből, és ha értékesíteni akarjuk, csak fél millió forintot adnak érte. A kétmillió így a negyedére olvadt. Azt megmondani előre, hogy melyik változat jön be, nem lehet, ezért a kezdeti 2 milliós befektetésünk nagy kockázatúnak minősül. Ha viszont bankban lekötjük azt a pénzt, a bank előre kijelenti, hogy évi 6% kamatot fizet, így két év múlva 2 247 200 Ft lesz a befektetés értéke. Ez az érték biztos, de jóval kisebb a 3 millió Ft haszonnál, viszont jóval több a 1,5 millió Ft veszteségnél. Ez a befektetés nagyon kicsi kockázatúnak minősül (kicsi a kockázat, de azért van: ha a bank időközben csődbe jut, csak az alaptőkét kapjuk meg; ha meg sok bank megy az országgal együtt csődbe, még azt sem).

Természetesen mi saját magunk csak akkor foglalkozzunk befektetési feladatokkal, ha már elég nagy jártasságot szereztünk ezen a területen. De ez a dolgozat éppen azoknak szól, akik kevésbé járatosak a pénzügyek kezelésében.

A bankok profi szakemberekkel rendelkeznek, akik pontos számítások alapján minősítik a befektetéseket, és azokból elsősorban kockázatoságuk szerint különféle portfóliókat képeznek; azaz számos befektetési lehetőséget egy-egy közös elszámolású alapba tesznek. Vannak alacsony kockázatú alapok — azaz zömében alacsony kockázatú befektetéseket tartalmazó összeállítások —, és magasabb kockázatúak. Az előbbiek persze alacsonyabb kamatot biztosítanak, mint az utóbbiak.

No de hogyan kerülhetünk mi, egyszerű emberek kapcsolatba ezekkel? Nos, egyszerűen. A számlavezető bankunkat keressük fel, és kérjük a számlánkhoz befektetési kiegészítést. Ezeknek is több alfaja van. Lehetséges, hogy minden különös procedura nélkül a bank elhelyezi egy ilyen portfólióba a pénzünket. Más megoldás, hogy ún. értékpapír számlát nyitunk, és azon keresztül mi magunk veszünk–eladunk ilyen papírokat.

E helyen nem ismertetem részleteiben a papírok jellemzőit. Vannak kötvények, részvények, és az ezekből összeállított csomagként az alapok.

Amikor kereskedünk, tudnunk kell, hogy az általunk megállapított összegért veszünk, ill. eladunk bizonyos mennyiségű papírt. A papíroknak egységáruk van, és ez változik az idők folyamán. Alacsony kockázatú

(esetenként ún. hozamgarantált) papíroknak az értéke mindig nő, magasabb kockázatúaké időnként csökken. Amikor befektetünk, megvásárolunk ilyen papírokat, amikor a hasznát akarjuk látni, eladjuk azokat; szerencsés esetben jóval többért, mint amennyiért vettük.

Nagyobb összeg befektetésére jó lehetőség az ingatlan és az arany. Azonban mindkettőnek vannak hátulütői is. Az „arany” alatt legtöbbünknek az ékszer jut az eszünkbe. Befektetésre nem célszerű ékszert vásárolni, ugyanis az ékszereknek divat jellegük is van, és nem biztos, hogy értékesítés esetén a vevő megfizeti a felárat. Befektetésre tiszta tömbaranyat kell venni, és a bank széfjében kell azt őriztetni. A bankok külön üzletágot tartanak fenn erre a célra. A másik dolog, amit tudni kell, hogy az arany ára is változik a pénzügyi környezettel. Általában válság- vagy válságközeli helyzetben az arany ára az egekbe szökik, míg kiegyensúlyozott körülmények között lassan, de tartósan csökken. (Ugyanis amikor az emberek válságot sejtene, a biztos aranyba menekítik a pénzüket, amikor viszont haszonnal kecsegtető üzleteket tudnak kötni, a korábban aranyba fektetett pénzüket kivonják.)

Itt tennék egy kis kitérőt a média lélektana felé. Az újságszerkesztők (ide értve az internetes portálokat is) jelmondata köztudottan az, hogy „nem az a hír, hogy egy kutya megharapott egy postást; a hír az, ha egy postás harapott meg egy kutyát”. Az, hogy zuhan a tőzsde, és az arany ára az egekbe szökik, az hír. Az, hogy az arany ára folyamatosan csökken úgy, hogy néha keveset emelkedik, majd kicsivel többel csökken, akkor se hír, ha ez a folyamat évekig tart. Az átlag olvasó — mint amilyenek mi vagyunk — számára ebből a hírszerkesztési elvből persze az jön le, hogy az arany ára mindig fölfelé szökik, és mindig megfizethetetlenül magas.

Az ingatlan értéke is hullámozik, és van egy súlyos hátulütője: eladni csak hosszabb időtávon lehet. Ugyanis ha aranyam van, és kell a pénz, a bank azt azonnal megveszi az éppen érvényes áron. Ingatlant meg kell hirdetni, és esetenként évek után jelentkezik rá vevő. Az ingatlan inkább úgy jó befektetés, ha kiadjuk: bérlők ugyan jönnek-mennek, de azért rendszeres jövedelmet biztosít számunkra.

Biztosítás

Első olvasatra furcsán festhet, hogy biztosításokról írok ebben a dolgozatban. És az az igazság, hogy a biztosításoknak csak egy nagyon szűk csoportjáról írok, ingatlan- gépjármű-, felelősségbiztosításokról, és még sok másról nem. Amiről itt szó lesz, az a befektetéssel kombinált élet-, vagy nyugdíjbiztosítás.

Megtakarítási hajlandóság szempontjából különféle emberek élnek. van olyan, aki ha pénzt érez a zsebében, rögtön elvásárolja. Mások — e sorok írója ide tartozik — csak akkor vásárolnak, ha elhatározták, hogy megvesznek valami dolgot. A legtöbb esetben persze a kettő között állnak: tudnak valamennyit félre tenni a keresményükből, de könnyen elcsábulnak, ha valami számukra szépet, jót látnak, és van is éppen pénzükről rá.

Nos, a magamfajta ne olvassa tovább ezt a fejezetet. Azok viszont, akik szeretnék többet félretenni a fizetésükből, mint amennyit maguktól meg tudnak spórolni, de még nem találták meg a módját, talán találnak hasznos tanácsot is.

A biztosítók kidolgoztak egy összetett konstrukciót, melyben a megtakarítást kombinálják a biztosítással (általában életbiztosítást kínálnak, de nyugdíj-, és tartós egészségkárosodás is lehet a biztosítási esemény).

Fogalmak:

A biztosításokhoz számos fogalom tartozik, melyek ismerete, ha nem is elengedhetetlen, de sokkal könnyebben eligazodunk a papírokon, ha valamennyire ismerjük azokat.

Biztosítási esemény: az a biztosítottal kapcsolatban már bekövetkezett esemény, amiről a biztosítási szerződés szól. (Lehet baleset, halál, de lehet egy bizonyos életkor elérése is).

Biztosított: az a személy, akinek az állapotára, sorsára vonatkozik a biztosítási szerződés

Szerződő fél: az a személy, vagy vállalkozás, aki a biztosítási szerződést megkötöti.

Kedvezményezett: az a személy, vagy vállalkozás, aki a biztosítási esemény bekövetkezése esetén a biztosítás összegét megkapja.

Nos, az utóbbi három fogalomról példákkal adok magyarázatot, mert az Olvasó most nyilván felkiált magában: „mi a fene a különbség?”. Ha saját magam kötök egy baleset-biztosítást saját magamra, akkor mindhárom én magam vagyok: én fizetem a biztosítást, a velem történő biztosítási esemény — balesetet szenvedek — bekövetkeztekor nekem fizet a biztosító. Ám ha a munkahelyem, mint munkáltató, köt egy életbiztosítást a javamra (mert pl. adózási szempontból így ad adómentes jövedelmet nekem), és a halálom esetén a családom (feleségem, gyermekem) kapja a biztosítási díjat, akkor a szerződő fél a munkahelyem, a biztosított én vagyok, a kedvezményezett a családtagom.

Futamidő: az az időszak, míg a biztosítási díjakat fizetjük.

Díjleszállítás: Amennyiben nem tudjuk a futamidő teljes tartamában fizetni a díjakat (mert pl. munkanélküliek lettünk, és a biztosításra már nem futja), a biztosító megelégszik az addig befizetett díjakkal, és a futamidő végén egy, az eredetileg megállapítottnál lényegesen alacsonyabb összeget fizet ki. Egészen biztosan rosszul járunk, de a kényszer nagy úr lehet.

Leggyakrabban megtakarítással kombinált biztosítást kínálnak a biztosítók. Azt jelenti ez, hogy az alap biztosítási esemény a biztosított egy meghatározott életkorának (pl. nyugdíjjogosultságnak) elérése, vagy a futamidő lejárta, másodlagos pedig a biztosított halála, vagy tartós egészségkárosodása (de nem kizárt olyan biztosítás sem, hogy a biztosított munkájának elvesztése). A futamidő alatt rendszeresen befizeti a szerződő

a megállapított díjat; ha én vagyok a szerződő fél, akkor havonta, vagy negyedévente, vagy félévente befizetem a díjat, de gyakrabban beszédési megbízást íratlak alá velem a biztosító, így lehívja az összeget a bankszámlámról. A befizetett összeget azután a biztosító forgatja: ezt a tevékenységet egészen biztosan jobban csinálja, mint saját magunk, a legprofibb szakemberekre bízzák ezt a feladatot. A keletkező hasznon viszont osztozunk: a nagyobb rész lesz a biztosítóé, de nekünk is marad szépen. Ha képesek vagyunk saját magunk is takarékoskodni, a hasznunk biztosan magasabb lesz, mint amennyit a biztosító átenged nekünk. Ám ha nem tudjuk megállni, hogy félretegyünk pénzt, és azt forgassuk, akkor a biztosító „szelíd kényszere” segítségével jobban járunk. A biztosításokhoz szorosan tartozik a kockázat vállalása (a biztosításnak, mint olyanak, minden alfaja nem más, mint a kockázatok megosztása: amikor a cascot fizetjük, azt a kockázatot osztjuk meg a többi autóssal, hogy baleset éri az autónkat). A biztosító kockázata ezeken a biztosításokon, hogy a másodlagos esemény, a biztosított halála az előtt bekövetkezik, minthogy a szerződő fél befizette volna legalább azt az összeget, amit haláleset esetén ki kell a biztosítónak a kedvezményezett részére fizetni.

Hitel

Mindenek előtt jegyezzük meg a hitelfelvétel alapvetését: **hitelt csak az kérjen, aki hitelt érdemlően be tudja bizonyítani, hogy nincs szüksége hitelre.**

Hitelek felvételére időnként rákényszerülünk. Nem írom le a hitelfelvétel minden apró részletét, csak néhány — szerintem — fontos elemet szeretnék kiemelni.

Először is arra ügyeljünk, illetve úgy fogalmaznék, épeszű ember ügyel rá, hogy a hitel futamideje rövidebb legyen, mint a termék élettartama. Az egyszerű olvasó persze rögtön rákérdez, létezik ilyen? Igen. Autót vesz a szerencsétlen 10 éves futamidőre, mert olyan alacsony a havi törlesztő részlet. Aztán 5 év után az autó már a roncstelepen végzi, ő meg még 5 évig fizetheti a törlesztést a semmiért.

Azt is nagyon a hitel felvételére készülő személy figyelmébe ajánlom, hogy először mindig a kamatot törlesztjük, és csak a végén a fölvett hitelt. Azért fontos erre ügyelni, mert ha nem tudjuk fizetni a törlesztést, a tőke nem csökken, így a kamatokat a meghosszabbított (átütemezett) futamidő esetén a teljes fölvett hitel után számítja a bank. A bank ugyanis nem járhat rosszul! No persze, ez a bank álláspontja, de mi kettőt tehetünk. Egy: elfogadjuk a bank álláspontját, kettő: nem veszünk fel hitelt.

A következő dolog, amire ügyeljünk, az a hitel költsége. Gyakran hirdeti a bank valamelyik hitel-termékét, hogy „0% kamat”. Lehet. De a bank abból él, hogy a nála elhelyezett pénzeket forgatja, úgy, hogy az általa a betéteseknek fizetett kamat mindig alacsonyabb, mint amit a bank beszed a hitelek kamataiból. Ha nem számít fel kamatot, akkor „hitelbírálati díj”, „hitelköltségek”, vagy hasonló címszó alatt fogjuk megfizetni a hitel kamatait. A hitelbírálati díjra amúgy is figyeljünk oda, mert lehet, kifizetünk egy csinos kis összeget ilyen címszó alatt, majd a bank közli:

az eljárás eredménye, hogy nem kaphatunk hitelt. Itt kell írnom a „THM”-ről, azaz a „teljes hiteldijmutatóról”. Ezt a fogalmat a PSZÁF honlapjáról¹ másolt meghatározással, és példával mutatom be.

A THM tartalmazza a hitelszerződés kapcsán *fizetendő összes díjat* (kamatot, díjat, költséget, jutalékot, adót), valamint a hitelhez kapcsolódó *járadékos szolgáltatások költségeit*, ha a *hitelező számára ismertek*, továbbá a szolgáltatás igénybevételét a hitelszerződés megkötéséhez a *hitelező előírja*.

A THM az alábbiakat tartalmazza különösen:

- a kamatot,
- a kezelési költséget,
- a hitelbírálati díjat,
- az értékebecslési díjat,
- lakásépítéseknel a helyszíni szemlék díját,
- a hitelközvetítőnek fizetendő díjat,
- az ingatlan-nyilvántartási eljárás díját,
- a számlavezetés és készpénz-helyettesítő fizetési eszköz használatának költségeit és a fizetési műveletekkel kapcsolatos egyéb költségeket, amennyiben a számla vezetését a hitelező előírja,
- biztosítási és garancia díját, amennyiben a jelzáloghitelhez vagyonbiztosítás szükséges.

És álljon itt egy példa arra, hogy mekkora fába vágjuk a fejszénket egy hitel felvételekor:

Hitelösszeg	Futamidő	Törlesztő részlet	THM értéke
600 000 Ft	60 hónap	16 180 Ft/hó	22,96%

- A fenti adatok alapján a hitelfelvevő 600 000 Ft kölcsönt vesz fel, de összesen 970 800 Ft-ot fog visszafizetni a futamidő alatt.

Szerződések, szerződéskötés a polgári jog szerint

Azért kell erről a témáról szólni, mert egy bankkal minden esetben szerződés alapján kerülünk kapcsolatba.

Egy banki szerződés — folyószámla, hitel, kártya, bármi — szerződéskötéssel indul.

A szerződés aláírásakor elfogadunk minden feltételt, ami a szerződésben le van írva. Egy bankkal szemben persze nem tehetünk mást: vagy elfogadjuk a feltételeit, vagy eltávozzunk, és másik bankot keresünk. (A bank, és más közszolgáltatók esetén nem tehetünk mást; ellentétben azal, ha pl. autót adunk el, vagy veszünk meg: abban a szerződésben mindezt elfogadtathatunk, amit a másik fél hajlandó megtenni).

¹ http://www.pszaf.hu/also_menu/jogi_nyilatkozat.html

Miért is kell erről beszélni? Ülünk a bankfiókban, és elénk tesznek egy rakat papírt, mind teleírva. Ott, a helyszínen nem fogjuk tudni az összes sort figyelmesen elolvasni. Ezért **mielőtt** elindulunk a bankba, interneten, bankfiókból előzetesen elkért broszúrákból, általános szerződési feltételekből, stb. tájékozódniuk kell. És nemcsak egy banknál, hanem többnél, összehasonlítva az egyes elemeket. (példa: egy időben a társasház, ahol lakom, közös képviselője voltam. Bankot kellett váltani, mert a lakótársak elégedetlenek voltak a korábbi bank feltételeivel. Akkor legalább 7 bank internetes lapján tájékozódtam, majd azon bankoktól, amelyek egyáltalán rendelkeztek társasházra kidolgozott számlával, letöltöttem a feltételeket, és azokból próbaszámítást végeztem; végezetül 3 bank ajánlatát terjesztettem elő, azzal, hogy mindháromnak van előnyös, és hátrányos eleme). A helyszínen azért kérdezzünk rá néhány olyan dologra, amit fontosnak tartunk. Előfordulhat, hogy valamelyik kérdésünk alapján (mely kérdésre számunkra triviális a válasz, de nem az a banki ügyintéző számára) a banki alkalmazott egy másik, számunkra mindenképpen kedvezőbb konstrukciót fog ajánlani, vagy szerződéskiegészítésben tudják valamely igényünket teljesíteni.

Itt szólok a bankválasztásról: ne a munkatársunk, szomszédunk véleménye alapján válasszunk bankot. Lehet, ami neki nagyon jól megfelel, a mi pénzköltési szokásainknak nem lesz alkalmas; lehet, hogy egy bankra csak azért haragszik, mert az apukáját egy ottani dolgozó csapta be.

Amennyiben később a bank nem úgy teljesíti a feltételeket, ahogy szerintünk kellene, olvassuk el a feltételeket, és aszerint léphetünk fel határozottan (alább álljon egy hosszasabban elmesélhető példa); vagy beletörődünk, hogy nem nekünk van igazunk.

Az előbb már írtam, hogy társasházi közös képviselő voltam. Az akkori bank Magyarország legrégebben működő, és tán a legnagyobb bankja volt, nevét nem írom ide. Azért említem külön, hogy régóta működött már, mert az alkalmazottjainak többsége a szocializmusban szocializálódott, és az volt az alapelvük, hogy az ügyfél tegye azt, mait a bank — pontosabban a bank alkalmazottja — diktál, vagy menjen a fenébe.

Nos, el kellett intéznem egy banki átutalást. A számlát a bank egyik nagyobb fiókjában nyitotta a társasház, de az eset időpontjában a számítógépes hálózatok fejlettsége miatt bármely fiókban bármit el lehetett intézni. A lakásomhoz legközelebbi kis fiókba mentem, ahol is egy előbb vázolt viselkedésminta szerint egy középkorú hölgy csípőből elküldött a számla nyitása szerinti fiókba. Másnap elmentem egy másik üzletükbe (de nem a számlanyitó fiókba), ahol szó nélkül elintézte egy fiatalember az átutalást. Megerősített benne, hogy minden fiók köteles azt elvégezni. Néhány hét múlva megint intéznem kellett egy átutalást, most már szándékosan a kis fiókba mentem be; s mit ad Isten, ugyanahhoz hölgyhöz kerültem. Persze rögtön küldött volna a számlavezető fiókba, ám ellentmondást nem tűrő, erősen megemelt hangon közöltem vele, akkor hívja ide az üzletvezetőt. 4-5 perc eltelt, s a „kedves hölgy” elkezdte a tranzakciót, miközben többször bero-

hant a főnökeihez. Mikor kész lett, én udvariasan megköszöntem a „kedves ügyintézőt” (így, szó szerint, az idézőjeleket a hanghordozással jelezve, mire a hölgy: „Maga is így intézte volna el, ha először kell valamit csinálnia”). (Nem ide tartozik, de a választól szóhoz se jutottam: hogy engedheti meg az ország legnagyobb bankja, hogy úgy üljön be ügyfelezni egy alkalmazottja, hogy a feladatkörének minden részletét ne ismerje.)

Készpénz, számlapénz, deviza, valuta

Történelemből mindenki tanulta a pénz történetét. Kezdetben ugye voltak különféle hasznos dolgok, amiket cserélni lehetett, majd létrejött az „általános egyenértékes”, az arany. Mivel a kereskedelem egy bizonyos szintje felett nem volt már mód az arany súlyát, tisztaságát minden egyes üzletkötéskor megmérni, a király arcképével ékesített érmékről mindenki elfogadta, hogy annyit ér, amennyi rá van írva. Később már az érmeikkel sem lehetett a forgalmat győzni, ekkor a bankok kiadtak egy irományt, egy nehezen hamisítható papírdarabot, amelyben a bank arra tett ígéretet, hogy ezen papírdarab ellenében bármikor kiadja az annak megfelelő mennyiségű aranyat. Ezt a papírdarabot hívják ma is bankjegynek, vagy papírpénznek. Aztán a forgalmat — főleg a vállalatok, nagy forgalmú kereskedők egymás közti pénzmozgásaira gondoljunk — már a bankjegyekkel sem bírták (gondoljunk bele, mennyi papírpénz kellene, mondjuk egy repülőgép anyahajó kifizetéséhez. Nagyobb hajó kéne a pénz elszállításához, mint az anyahajó). Ekkor jött létre a számlapénz: a bank levonja a vevő számla egyenlegéből az ellenértéket, és — többnyire egy másik bank közreműködésével — hozzáadja az eladó egyenlegéhez.

Írnom kell az inflációról, mivel annak gyökerei itt találhatók. De mielőtt magáról az inflációról ejtenék szót, utalok a legelső fejezetre, a közgazdasági törvények kőkeménységére.

Amikor a „pénz” fogalma pontosan egybeesett az „arany” fogalmával, az infláció nem létezett egyáltalán. Kinek mikor, mennyi aranya volt, anynyiért tudott vásárolni. Az áruk árát persze azok hiánya, fölöslege befolyásolta, de pénzromlás „nem tudott lenni” (bocsánat a magyartalan szavakért). Aztán később, mikor a királyok pénzérméket verettek, változott a helyzet egy kicsinykét. Ugyanis tisztaranyból nem lehet pénzérmét verni, az nagyon gyorsan elkopna, mivel a tiszta (24 karátos, azaz 100%-os aranytartalmú fém) arany nagyon puha, és gyorsan kopik. Több-kevesebb rézzel ötvözik azért, hogy kopásálló legyen. A réztartalom nem volt gond, mert a király, illetve a király által felhatalmazott pénzverde garantálta az aranytartalom mértékét. De már akkor történtek „csínytevések”. A királyok időnként kifogytak a pénzből: néha azért, mert költséges háborúkat viseltek, haszon nélkül, hol azért, mert rossz lányokra költötték a kincstár vagyonát. Ilyenkor az érméket beolvasztották, és hígabb ötvözetből újraverték azokat. Persze előbb-utóbb kiderült a svindli, akkor azután már nem fogadták el értékükben az érméket: ezek voltak az infláció első megjelenési formái.

A papírpénz bevezetése után viszont nagyon oda kell figyelni arra, hogy annyi, és csak annyi pénz legyen forgalomban, amennyire szükség van. Amennyiben több pénz kerül ki, a „fölösleges” pénzből ugyanis az emberek felvásárolják a meglévő árukészletet, szolgáltatásokat, így azokból hiány áll elő. A hiány viszont kőkeményen emeli az árakat, ugyanis csak magasabb árakon áll be az egyensúly. De a magasabb árak visszajuttatják a „fölösleges” pénzt a forgalomba, a magasabb bérek, hasznok formájában, ami újabb áremelést generál. És máris itt a leggyakoribb infláció: az ár-bér spirál. Ezt letörni csak új pénz bevezetésével lehet.

Vannak olyan helyzetek, amikor muszáj „fölösleges” pénzt bevinni a forgalomba. Főleg pusztító világháborúk, nagy kiterjedésű természeti katasztrófák után a termelés leáll, és pénzhány miatt nem tud újra elindulni. Ilyenkor minden állam kénytelen pénzt csinálni. Azonban szinte lehetetlen előre megállapítani az éppen szükséges pénz mennyiségét, így aztán szinte mindig bekövetkezik az infláció. A II. világháború után a legtöbb európai országban ez volt a helyzet. Magyarországon a világtörténelem egyik legnagyobb hiperinflációja következett be, de szinte mindegyik országban volt pénzromlás. Magyarországon új pénzt vezettek be, Franciaországban levágtak néhány nullát (régi frank – új frank), Olaszországban az euró bevezetéséig maradt az elinflálódott líra.

Készpénz – számlapénz az egyszerű ember számára

A mai napig a helyzet egy dologban változott a régebbi időkhez képest: a számlapénz fogalma mára nemcsak vállalkozások számára elérhető fogalomná vált, hanem gyakorlatilag a legfontosabb fizetési eszközzé, magánemberek számára is. Persze, ez a megállapítás csak a fejlett pénzpiacokkal rendelkező államokra igaz, de Magyarország már messze ezek közé tartozik.

Minden alkalmazott a folyószámlájára kapja a fizetését, így valamenynyien számlapénz fölött rendelkezünk.

Készpénzzé akkor válik a számlapénz (na, most nem mondok eget rengető igazságot), amikor a bankfiókban, vagy automatában készpénzt veszünk fel.

Minden országban lakó személyek számára (függetlenül állampolgárságuktól), az abban az országban érvényes fizetőeszköz a „pénz”. Ez a pénz más országokban élő, dolgozó, vállalkozó, utazó számára lehet deviza vagy valuta. Mi a különbség a kettő között? Mindössze egy eltérés van: a deviza számlapénz, a valuta készpénz.

A „Pénzügyi műveletek díjai”, és a „Mivel fizessünk, kártyával vagy valutával” témakörökben levezetettek mutatnak rá a különbség fontosságára. Mindenesetre álljon itt egy számsor (Bank², 2009. 08. 06.-án)

² Nem írom le a konkrét bank nevét, e sorok írójának egyik számlavezető bankjáról van szó.

Pénznem	Vétel	Közép	Eladás
Deviza:			
EUR	262.81	267.49	272.17
Valuta:			
EUR	256.79	267.49	278.19

Látható: a középárfolyam azonos, de ha kaptunk eurót, és be akarjuk váltani forintra, a bankjegyünkért jóval kevesebbet fizet a bank, mintha a devizaszámlánkon lévő pénzt szeretnénk forintra váltani, viszont ha eurót szeretnénk venni, jóval többet számol a bank. Miért kell ezt tudnunk? Ha külföldön kártyával fizetünk, a deviza árfolyamot veszi a bank figyelembe. Ha készpénzt veszünk fel, egyszer drága a készpénzfelvétel maga, és amikor átváltjuk utazás előtt euróra, megint rosszul járunk. Külföldön, ha csak lehetséges, mindig a kártyánkkal fizessünk! A kártyával történő fizetéshez nem kell devizaszámlával rendelkezünk!

Példa: 100 euróért akarunk vásárolni. Ehhez $100 \times 278,19$, azaz 27 819 Ft-ot fog a bank elkérni, de először fölveszünk 30 000 Ft-ot, aminek költsége legalább 100 Ft. Ha kártyával kifizetjük a boltban, a legközelebbi kivonaton $100 \times 272,17$, azaz 27 217 Ft-ot fognak levonni. Ha külföldön akarunk 100 euró készpénzt fölvenni, ugyan akkor is a deviza árfolyam lesz az átváltás alapja, de a készpénz felvét költsége 1 500 Ft!

Pénzügyi műveletek költségei, díjai

A pénzügyi műveletek mindegyikével munka van, így annak költségei jelentkezők.

Előljáróban: itt az elvekről szólok, a konkrét díjakról a „Mivel fizessek ...?” c. fejezet szól.

Készpénz: minden fizetéskor meg kell számolni. Továbbá amikor a pénztáros átadja a pénzzállítónak, amikor befizeti a bankba, stb. stb. További költségeket jelent a pénz őrzése, főleg a szállításkor. Újabb költséget okoz a bankjegyek valódiságának ellenőrzése. Itt igaz: „kisüzemileg” a pénztáros megvizsgálja, megszámlolja a bankjegyeket, érméket, „nagyüzemileg” bankjegyszámloló gépek állnak rendelkezésre, melyek számolás közben a valódiságot is ellenőrzik. Persze egy ilyen gép drága. És ismét további költség a bizonylatok megírása, nyomtatása.

Számlapénz: a tranzakciók esetén ellenőrizni kell a jogosultságot, majd könyvelni kell a tranzakciókat. Nincs bankjegyszámlolás, valódiság ellenőrzés; a biztonsági ellenőrzés a banki szoftverek biztonságát jelenti. Összességében a számlapénz kezelése jóval olcsóbb a készpénz kezelésénél.

Bankkártyás fizetés: a díjakat a kereskedő fizeti; nem is keveset: a tárgyalások induló értéke bankoktól függően 2,5-3%; de ezt minden esetben le lehet alkudni (jómagam legutóbb 0,79%-ig alkudtam le ismeretségeknek, reklámozási lehetőségeknek a felvillantásával.) Miért vállalják

mégis? A készpénz mozgatása, hozzáátve nagy forgalmú helyeken a pénztárak fokozott őrzését, többre fog kerülni a bankkártya elfogadó említett díjainál. És sok vásárló (ezek közé tartozik szerény jómagam is) köszönés nélkül (no jó, esetleg köszönve) kifordul az üzletből, ha nem tud kártyával fizetni.

A díjak alapvetően a költségekkel arányosak. A bankok azonban az ügyfélkört, a forgalmat irányítani is igyekeznek a díjaikkal. Pl. azok a bankok, akik vállalatok ügyleteire akarják specializálni magukat, a kis tételekre minimum díjakat írnak elő, így drágítva azokat (pl. „tranzakció díja: 0,1‰, de minimum 1000 Ft). A közelmúltig a bankok a számukra olcsóbb internetes bankolásra azzal bírták rá az ügyfeleket, hogy az elektronikus folyószámlák havi díjai 1/3-a a hagyományosénak (ui. kevesebb banki ügyintéző kell, ha sokan interneten intézik az ügyeiket). Nyugat-Európában régebben a bankautomatából való készpénzfelvételt azért drágították, mert „csak a kábítószerek vesznek föl pénzt az automatából” (sic!)

Amikor bankot, ill. azon belül folyószámlát választunk, elemezzük a kondíciós listát, és azt a konstrukciót válasszuk, ami a mi pénzkezelési szokásainknak legjobban megfelel. És nem tilos több bankszámlával rendelkezni: megtehetjük, hogy a fizetésünket az egyik banknál vezetett számlára kérjük, devizánkat egy másikonál helyezzük el, megtakarításainkat a harmadikra bizzuk. (Persze, ilyenkor a számlavezetési díj mindegyiknél megjelenik). Még egy előnye van a több banknál vezetett számlának: a „több lábon állás”: ha az egyik bank tönkremegy, nem vész oda mindenünk.

Ami bennünket érdekel, nekünk mi mennyibe kerül. Milyen lehetőségeink vannak? Mivel mindannyian a pénzünket folyószámlára kapjuk, ahhoz többnyire kártya is jár, fölteszem, mindenki rendelkezik bankkártyával.

Vásárlás esetén fölvehetünk készpénzt bank-automatából, és fizethetünk azzal a pénzzel. Másik lehetőség, hogy kártyával fizetünk. Amint korábban írtam, a készpénz felvétel költségeit mi viseljük. Kártyás fizetés esetén viszont számunkra nincsenek díjak. Vigyázzunk azonban a Magyar Postára! Éppen a kártyaelfogadás díjai miatt postán kártyával való fizetés készpénzfelvételnek minősül, méghozzá idegen bankautomata díjai szerint! Amikor csekket küldenek, akkor is megtehetjük, hogy fölveszünk készpénzt, majd beállunk a postán a sorba, és úgy teljesítünk. Jómagam ajánlom a készpénz átutalást, később szólok ennek módjáról. Csekket készpénzben csak akkor fizetek, ha arra számítok, hogy esetleg igazolnom kell a befizetést a feladó szelvény bemutatásával (ui. visszaigazolást kapok internetes átutaláskor a banktól, de az nem hiteles. Hiteles igazoláért be kell mennem a bankba; és az ily módon kért igazolás sok pénzbe kerül, általában 1000 Ft körüli az ára.) Konkrétan: pl. „erkölcsi bizonyítvány” kérésekor (bár ma már úgy láttam, elektronikusan is meg lehet ezt kérni) a csekk feladószelvényét rá kell ragasztani az igénylő lapra. Vagy valamiféle büntetés befizetésekor (pl. parkolási késedelem estén, ui. a parkoló cég magáncég, érdeke — és ezt ki is használja — hogy „ne vegye

észre” a befizetést, és újabb késedelmi díjat verjen az ügyfélre.) Azonban az APEH-ban megbízhatunk, oda nyugodtan fizethetünk utalással.

A jogosult részére a legdrágább Magyarországon a csekkes fizetés; 200-500 Ft között mozog egy csekkes befizetés díja. Azt jelenti ez, hogy ha feladunk 1000 Ft-ot, a kedvezményezett csak 800 Ft-ot fog kapni. Ne csodálkozzunk, hogy sok szolgáltató a csekkes befizetést felárral „bünteti”. De nem ő a hibás, a Magyar Posta a rabló ez ügyben.

Titkos adatok, személyek azonosítása: igazolvány, aláírás

A hagyományos fizetési módok közül a legegyszerűbb a készpénzes fizetés. Akkor a birtokunkban lévő bankjegyek eredetét senki nem vizsgálja, nem vagyunk kötelesek a kereskedőnek igazolni, mi módon került hozzánk a bankjegy.

Amikor bankban szeretnénk a pénzünkhöz jutni, elkérik a személyi igazolványunkat (vagy útlevelet, vagy bármi mást, amin fénykép van). Az ügyintézőket kioktatják, a világ országainak mik a hivatalos okmányai, hogyan lehet azok valódiságát ellenőrizni. A legtöbb esetben az ügyintéző előtt, a szeme láttára alá is kell írunk egy banki okmányt, aki az aláírásunkat összeveti a folyószámla megkötésekor adott aláírással (e sorok írója nem túl precízen ír alá, rengeteg kényelmetlenség támadt ebből).

Bankkártyás fizetéskor nincs idő a banki kartonok tanulmányozására (nagy áruházban hosszú sorok); ezért vagy a kártyán látható aláírással veti össze a bizonylatra írt aláírást, vagy PIN (Personal Identification Number = Személyi Azonosító Szám) kód megadását kéri. Utóbbira van szükség bankautomata használatához is. A PIN kód nem a kártyán van, ott csak egy kártya azonosító szám található. A bankkártya olvasó elküldi a bank számítógépének ezt az azonosítót, valamint a beütött PIN kódot, és egyezés esetén engedi tovább a műveletet.

Az mindannyiunk számára magától értetődő, hogy üres lapot nem írunk alá: tudjuk, a fölé bármit oda lehet írni, akár a házunk eladásáról szóló szerződést is. Viszont gyakran tapasztalom: „ide írtam a PIN kódot, vegyél fel pénzt az automatából, vásárolj vele az áruházban”. Ezt csak azzal tegyük meg, akiben feltétlenül megbízunk! A PIN kód személyünket azonosítja, éppen, mint az aláírásunk, vagy fényképünk.

Máshol szólok a csalásokról, de itt is ismétlem: PIN kódot még a bank, banki ügyintéző sem kérhet! Ha bent vagyunk a bankban, az ügyintéző az igazolványunkat kéri mindig; ha PIN kódot kell beállítani, az orrunk alá tol egy kütyüt, hogy azon írjuk be. Bárhol, bármikor kéri valaki a bankkártya PIN kódját, az csaló!

Szólnom kell még az azonosító kódokról is. Sok esetben a név kevés, vagy az ékezetek miatt nem használható, ezért betűkből, számokból álló jeleket kell használnunk. Általában mindegyikhez PIN kód kapcsolódik.

E helyen a jó PIN kód megválasztásáról szólnék. Ellentétes igényeket kell kielégíteni. Ugyanis a jó PIN kódot nem lehet sem kitalálni, sem megfejteni, ill. a megfejtéséhez rengeteg idő kell. A legjobb PIN kódok legalább 8 jegyből állnak, és vegyesen tartalmaznak számot, kis- és nagybetűt,

egyéb írásjeleket. Valami ilyesféle: f5Zj_U4i6#7Q. (Matematikát szeretők számolják ki, hány próbálkozás kell eltalálni ezt a kódot). De ki tud egy ilyet megjegyezni, és ha belegondolunk, hány helyen kell PIN kódot alkalmaznunk, ráadásul sok helyen nem is lehet azokat megváltoztatni. A másik véglét a megjegyezhetőség: egyszerű szám-betű kombinációkat könnyebb megjegyezni.

Mi a legrosszabb PIN kód? Pl. 1234, vagy abcd. Az se jó, ha a nevünket, születési időnket adjuk meg. Jómagam régebbi autóim rendszámát használok PIN kódnak: csak az tudja kitalálni, aki ismeri a több éve eladott autóim rendszámát; ugyanakkor van köztük 2 betű–6 számjegy, és 3 betű–3 számjegy változat is, meglehetősen nehéz ezeket próbálkozással kitalálni. Van eset, hogy legalább 8 jegy kell, ilyenkor egy másik volt autóm 3 betűjét kombinálok hozzá. Továbbá könnyű hozzá más számára érthetetlen emlékeztetőt írni (ugyanis mit mond Önnek, hogy „zöld rover FEKETE BETŰ”? Nekem azt, hogy a zöld Roverem teljes rendszáma csupa kis betűvel, és a fekete kocsiból a betűk, nagy betűkkel).

A folyószámla szerződés megkötésekor több helyre kéri az aláírásunkat. A szerződés elfogadása az egyik, amiről már szoltam is. Alá kell írunk egy ún. „aláírási kartont” is. Az ezen szereplő aláírás–mintát a bank beszkeneli, és azt a nyilvántartó laphoz csatolja. Amennyiben papír alapú átutalást kezdeményezünk, a banki ügyintéző a monitorára hívja ezt a képet, és összeveti a papíron látható aláírással. Ha hasonlít, de nem egyezik, újabb aláírást kér, ha nem is hasonlít, megtagadja a tranzakciót.

Elektronikus bankolás

A számláinkhoz manapság legkönnyebben az internet használatával férhetünk hozzá. (Régebben volt ún. terminálos hozzáférés is, ez a megoldás mára gyakorlatilag elenyészett, nem is szólok róla). A dologhoz úgy juthatunk hozzá, hogy kérjük a lehetőséget a banktól (ill. manapság már inkább nem kell kifejezetten letiltani). Kapunk egy azonosítót, és egy ideiglenes PIN kódot (azért ideiglenes, mert ezt a PIN kódot a banki alkalmazott még megismerheti). Jómagam két banknál férek hozzá számláimhoz elektronikusan, az egyik egy 5 jegyű számot, a másik egy két betű–két számjegy–két betű azonosítót ad, de utóbbi a társasházi számlához a magánszámlám középső 6 számjegyét, és a 07 számkombinációt adta meg azonosítónak. Itt szólok a bankszámlaszámokról. A bankszámla 2-szer, vagy 3-szor 8 számjegyből álló szám. Az első 8 jegyből az első 3 a bankot azonosítja, a további 5 banktól függően alakul (pl. az OTP-nél 117-tel kezdődik, a 6.–7. számjegye az a kerület, ahol a számlát megnyitottuk). A második 8-ból hét egy sorszám, gondolom, hányadik számlát nyitotta nekünk a bank, a 8. egy hibakereső számjegy. Az utolsó 8 számjegy némelyik bankoknál elmarad, vagy 8 db. 0-val helyettesíthetjük, más bank a számla jellegét adja meg (pl. a CIB 500-zal a dollár-, 501 az euró-, 511-el az alapszámlát, 560 a web kártya alszámlát, 557 a kártyafedezeti alszámlát jelöli); de minden bank más célra használja az utolsó 8 jegyet. A 8.-ik számjegy, a hibakereső számjegy jelentése: amikor beírjuk a számlaszámot, először a program lefuttat egy algoritmust, mellyel ellenőr-

zi: a bírt szám megfelel-e számlaszámnak. Az algoritmus meglehetősen bonyolult. Jómagam egy alkalommal kibogarásztam, és egy Excel programba be is vittem, az Iskola pénztárosa úgy tudom, használja is átutalások felvitelénél. Ha egy számot melléüt, a program nem fogadja el). Gyakorlatilag lehetetlen elvéteni a számlaszámot úgy, hogy elütünk egy-két számot. Tévedés csak úgy lehetséges, hogy egy másik címzettet adunk meg (pl. a telefontársaság helyett a vízműveknek utaljuk a telefonszám-lát).

Az internetes bankoláshoz kell még internet hozzáférés, de hát ez ma már nem lehet gond. Nyilvános internet-kávézók is alkalmasak, de ott azért óvatosak legyünk, mert a jelszavainkat könnyen megismerhetik.

Először be kell lépünk a bank erre a célra fejlesztett lapjára. A bankoknak kétféle lapjuk van: az egyik egy általános lap, termékismertető-ekkel, kondíciós listákkal, általános információkkal. A másik lap a bankolás lapja. Fontos különbség: az általános lap internetcíme <http://> -vel kezdődik, a bankoló lap a <https://> taggal; amiből az „s” a „security”, azaz biztonság szóból származik. Nagyon fontos, és az internetes csalásoknál külön foglalkozom ezzel a problémával, hogy figyeljünk erre a pici különbségre. Ha egy mail arra szólít fel, hogy a mailen szereplő linkre kattintva adjuk meg a PIN kódot, és az a link nem [https](https://), akkor azonnal szakítsunk meg minden kapcsolatot azzal a lappal.

Az azonosító, és a jelszó beírása után megjelenik egy lap, melyen különbözőféle menüpontokkal tudunk a számlánkhöz hozzáférni. A bankok mindegyike más-más rendszerben kínál zömmel azonos, és néhány speciális banki megoldást. Itt most néhány közös elemet mutatok be.

Lekérdezések: számlánk egyenlegét tudjuk megnézni. Sokan ezt a bankautomata által kiadott egyenlegből figyelik. A számlatörténet egy meghatározott időszak alatti pénzmozgásokat mutatja. (Az időszak általában 1 hónap, és fél év, maximum 1 évre visszamenőleg kérhetünk történetet). Ebben a pontban ellenőrizhetjük, hogy pl. fizettünk-e villanyszámlát, nem emeltek-e le túl sokat, stb. Ha vannak lekötött betéteink, itt nézhetjük meg, mikor járnak le, vagy ha pénzre van szükségünk, feltörhetjük a betétet, sít. A folyószámlához kapott kártya történetét is lekérdezhetjük: mikor, mennyiért vásároltunk. Itt jelzem, hogy fogunk találkozni egy olyan fogalommal, hogy „zárolt összeg”, „előjegyzett összeg”. A megértéshez tudni kell, hogy amikor a kártyát használjuk, még nem vonja le a bank az ellenértéket; az csak a tétel könyvelésekor történik meg. A kereskedő beküldi a kártyaolvasóját kezelő bankjának a nála maradt, általunk aláírt, vagy PIN kóddal hitelesített bizonylatot, az meg a mi bankunknak, s az fogja a számlánkról átvezetni a kereskedő számlájára az összeget. Amíg ez a folyamat zajlik, addig mutat zárolást a lekérdezés.

Átutalások: számláinkat, más fizetnivalóinkat intézhetjük. Erről a műveletről kicsit többet írok. Ki kell tölteni a kedvezményezett, azaz aki-nek fizetni akarunk (ill. akar a fene, általában muszáj) számlaszámát, nevét. A számlaszám a fontos, a nevet akkor vizsgálja a bank, ha reklamálunk, hogy nem érkezett meg a pénz valahova. De mivel a kedvezményezett-nél is megjelenik az a szöveg, és amennyiben azt észreveszik,

gyakran visszafizetik a pénzt téves címzés miatt. Még annyit a névről, hogy elegendő rövid nevet írni (sok cégnek a hivatalos teljes neve nagyon hosszú.) Az összeg rovat természetesen kitöltendő. Amire nagyon kell ügyelni, az a közlemények rovat. Feladóként ugyan megjelenik a nevünk, de az az esetek többségében nem elegendő az azonosításunkra: gondoljuk el, hány Kovács János fizet villanyszámlát. A címünk viszont banki utaláskor nem jelenik meg; továbbá sok esetben a fizető nem azonos a szolgáltatás előfizetőjével (pl. béreljük a lakást, a villanyóra a tulajdonos nevében van.) A számlán általában találunk egy mondatot, aminek közös lényege: „átutalás esetén kérjük feltüntetni a számot ...”, vagy a számlaszámot, befizető azonosítót. Ha csekk is volt a számlához mellékelve, az ott olvasható, általában sok számjegyű számot írjuk ide.

A bankok általában módot adnak arra, hogy a gyakran ismétlődő utalások kitöltését űrlappal, vagy más módon gyorsítsuk. Mindegyiken a kedvezményezett neve, számlaszáma, a közlemény rovat egy mentett állapot szerint előre ki van töltve. Nyugodtan éljünk ezzel a lehetőséggel, csak ha változás történt (pl. értesítést kaptunk, hogy megváltoztatta a bankszámlaszámot a címzett), a változást vezessük át.

Sok bank a rendszeres utalásokra is módot ad: meg kell jelölnünk, a hónap hányadik napján, milyen összeget utalunk.

Átvezetés: hasonló az átutaláshoz, de mindig két, saját folyószámlánk közötti pénzmozgatást hajtunk végre (pl. pénzt teszünk a kártyafedezeti számlára, internetes fizetési alszámlára, stb.)

Kártyafedezeti alszámla: Magánszemélyek folyószámla-szerződéseik általában a fő számlához kapcsolják a kártyát. Azonban léteznek konstrukciók, amelyek esetén külön, néhány számjegyben eltérő számlaszámhoz kapcsolódik a kártya. Az alszámla nagyobb biztonságot nyújt, de nagyobb odafigyelést is: mindig figyelni kell a számla feltöltöttségét.

Beszédési megbízás, vagy inkasszó: Felhatalmazást adunk a bankunkon keresztül egy kedvezményezettnek, hogy az esedékes számla szerinti összeget lehívja. A közüzemi szolgáltatók, biztosítók szeretik ezt a formát. Azonban itt óvatosak legyünk. Először is mindig adjunk meg limitet. Ha pl. a víz-számlát így fizetjük, és a vízszámlánk sose haladja meg a havi 5000 Ft-ot, adjuk meg ezt az összeget. Ha egy számla magasabb lesz, a szolgáltató reklamál majd, de a bankunk is jelezni fogja a rendelkezésséget. Miért is? Időnként valamiféle számítógépes hiba, vagy más gond miatt a szolgáltató megjelenik nálunk egy több százézes számlával. Ha nincs limit, a számlánk seperc alatt lemerül. Ha van limit, majd elvitatkozgatunk a telefontársasággal, hogy tényleg hívtuk-e a new-yorki pontos-ido szolgáltatót 15000 alkalommal. Viszont havi egyenlő díjak esetén (pl. biztosítás), nyugodtan adhatunk felhatalmazást.

Internetes vásárlás: Tulajdonképpen kétféle konstrukcióról kell szólnom. Kártyás telefont tudunk feltölteni a számlánkról az egyik konstrukcióban, de várhatóan nőni fog az ilyen jellegű lehetőségek száma (pl. biztos vagyok, előbb-utóbb autópálya matricát, ilyesmiket fogunk vásárolni ily módon). A másik a hagyományos vásárlás kártyás fizetéssel. Erről viszont nem itt, hanem külön alponthan szólok.

Megtakarítás kezelése: Fizetésünket általában nem költjük el azonnal, mindenki tesz félre drágább dolgok későbbi megvásárlására pénzt. Az elektronikus folyószámlák különféle megoldásokat kínálnak: megtakarítási alszámla (a folyószámla kamatnál kedvezőbb kamatokkal), befektetési alszámla kincstárjegyek vásárlásához, megtakarítási befektetési jegyek vásárlásához, stb. Közös megoldás nincs, olvassuk el a banktól kapott tájékoztatót (egyébként is ajánlom mindenki figyelmébe Murphy szinte egyetlen hasznos törvényét: „Ha végképp nem boldogulsz, olvasd el a kezelési utasítást”).

Belépőkód, indító kód: amikor belépünk az internetes banki programba, mindig kér egy belépő azonosítót, és egy jelszót. Ha a jelszót többször (általában 3-szor) eltévesztjük, egyes bankok ideiglenesen, mások a bankban való személyes megjelenésig letiltják a belépést (megelőzve ezzel a próbálkozással történő kódfeltörést). Előbbi esetben általában 1 napig nem tudunk bankozni, utóbbi esetben be kell menni egy bankfiókba, ahol a személyes igazolásunk után oldják fel a tiltást. Pénzmozgatást jelentő tranzakciók (átutalás, stb.) viszont vagy minden esetben, vagy a belépés utáni választásunktól függően, újabb kódot, vagy a belépő kódot kéri ismételten. Ajánlásom: ha otthoni gépünkön bankozunk, és egyedül mi, vagy számunkra abszolút megbízható társunk fér csak hozzá a számlánkhöz, nem kell kérni tranzakciónkénti azonosítást.

Mód van arra is, hogy – ha nem bízunk meg feltétel nélkül a banki társunkban – két, vagy több aláíró aláírása után teljesüljön csak a tranzakció. Ilyenkor nyilvánvalóan mindegyik társnak eltérő jelszava kell, hogy legyen.

Vírusvédelem: Internetes bankozáshoz használt számítógépet mindig védjük víruskereső programmal. Már 50\$ körüli összegért lehet kapni olyan vírustelepítő programot, amelyik figyeli a lenyomott billentyűket, és az eredményt elküldi a vírust telepítőnek. E sorok írója kipróbált egy néhány napig élő demo programot a saját asztali gépe és egy notebook között, és a dolog kiválóan működött: vidáman ki lehetett olvasni a jelszót is. Éppen ezért nyilvános számítógépről csak végszükség esetén bankozunk, és utána rögtön változtassuk meg a jelszót.

SMS-es védelem: A bankok kívánságunk esetén SMS-ben értesítenek, ha a számlánkon tranzakciót hajtanak végre; bár ebben az esetben a legtöbb, amit tehetünk, hogy azonnal kapcsolatba lépünk a bankunkkal (mármint, ha nem mi kezdeményeztük a belépést). Ennél jóval többet nyújt biztonságban, ha a bank SMS-ben elküld egy belépő kódot, és azt be kell ütnünk a belépéshez. Azért nagyon biztonságos ez a megoldás, mert két, egymástól teljesen független rendszert kell a csalónak feltörnie: egyszer a mi számítógépünket, majd a telefontársaság SMS küldő rendszerét. Képzeljük el: végre hozzáfért a jelszavunkhoz a csaló, belép a netes bankrendszerünkbe, de ezután megjelenik egy ablak, miszerint üsse be az SMS-ben kapott kódot; ami ráadásul csak 5 percre él. Hacsak nem vérprofi az illető, még azt sem tudja, milyen telefonszámra küldte a bank az SMS-t. Mi viszont kapunk egy üzenetet, s rögtön tudjuk, valaki svindlerkedik. Az 5 perc időkorlát viszont messze nem elegendő arra,

hogy az összes 8-10 jegyű számot próbálkozásokkal beküldje (ui. a bank néhány másodperc késéssel válaszolja majd meg, hogy rossz a beküldött kód).

Tokenes védelem: A bank a rendelkezésünkre bocsát egy kis ketyerét, amely PIN kód beadása után generál egy bejelentkezési azonosítót, amit a banki honlapon a jelszó helyére kell beírunk. A generált jelszó néhány másodpercig érvényes, így gyakorlatilag feltörhetetlen a rendszer.

Elektronikus bankolás néhány technikai fogalma: http, web, wap, Java:

Az internetes bankozáshoz nagyfokú biztonság kell. Az adatokat titkosítva kell mozgatni, mind tőlünk a bank felé, mind vissza. Nem szükséges a részleteket ismerni, de néhány fogalmat jó ismerni.

A normál internet kapcsolat ún. „http:” protokollon, azaz szabványon keresztül zajlik (tessék megnézni a net címek kezdő betűit). A bankok a biztonságosabb szabványt, a „https:”-t alkalmazzák (a „http” a „**H**ypertext **T**ransfer **P**rotocol”, az „s” a „**S**ecure”, „biztonságos” jele).

Néhány bank magára a bank-programra a Sun szoftvercég által kifejlesztett „Java” programot használja, ezt telepíteni kell: a banki programunk jelzi, hogy nincs telepítve, felajánlja azt; a futtatást utána engedélyeznünk kell (megbízhatunk benne). Ha nem indul el a telepítés, a „http://java.com” lapon, a „Free Java Download” gomb megnyomásával (majd az „Agree and Start...”) az megoldható; de a banki telefonos segítség szóban is elmondja a telepítés menetét. Estenként szükség van az Adobe cég által gyártott Acrobat Reader programra is; ennek telepítése szintén ingyenes; és a „http://adobe.hu” lapról beszerezhető. Nem kizárt más, kevésbé ismert szoftver, Active-X modul letöltése sem, ezekről a bank részletes telepítési útmutatót biztosít.

Itt is jelzem, de a csalásoknál részletesebben szólok erről a témáról, hogy figyeljük a böngésző ún. státusz-sorát. (A státusz sor általában a böngésző ablak legalsó sora; kis betűkkel, jellegtelen színekkel, esetenként akkor jelenik meg, ha van mit kijelezni. Ha az egér egy link fölé kerül, akkor a link tartalmát mutatja). Ha nem a bankunkra jellemző internet helyet látjuk ott, azonnal szakítsuk meg a kapcsolatot, de még az internet kapcsolatot is. (Nem tudok konkrét példát némi reklám nélkül ide írni: az egyik bankom a CIB, az elektronikus bankja a „https://ibank.cib.hu”; ill. az ezt követő perjel után speciális hivatkozások alapján érhető el, ezek láthatóak a státuszszorban. Ha viszont pl. „http://ibank.cib.com” sort látunk, az egészen biztosan egy csalót jelez; a végződést: a .hu, ill. .com részt tessék nézni).

Segítség-kérés: Ha elakadunk valahol, általában biztosítanak a bankok telefonos segítséget; bár ezek elérése gyakran körülményes.

web, wap: A számítógépes internetezés ún. „web” felületen történik. A „wap” a mobiltelefonok részére kifejlesztett felület. Egyes bankok automa-

tikusan, mások az ügyfél kérésére biztosítják a wap-os hozzáférést³. A kezelése nehezkesebb – ugyebár mobiltelefont használunk, ahol kicsi a képernyő, nincsenek betűgombok, ill. a számgombokkal tudunk betűket beírni. Mire is használható? Ha nem vagyunk internet közelben, akkor is tudunk a számlánkkal valamit kezdeni. Jómagam az egyik bankszámlához tartozó kártyafedezeti alszámla feltöltéséhez használok elsősorban: ha meglátok egy drágább árucikket, amit már régóta szeretnék megvásárolni, vagy egy supermarketben nagybevásárlást intézek, míg sorban állok a pénztárban, meggyőződök, van-e fedezet a kártyán, és ha nincs, fel is töltöm azt.

Az igazság az, hogy az okostelefonok a wap-ot kiszorították. Mivel az újabb telefonok a képernyőméretük, teljesítményük miatt (majdnem) teljes értékű internetet biztosítanak, a wpra nincs többé szükség. Egyre több szolgáltató jelenti be, hogy a wap-ra alapított szolgáltatását beszünteti.

Telefonos bankozás

Elöljáróban jelzem: gyakorlatilag 0 a tapasztalatom ebben a témában. A szerződéskötéskor kapunk egy számokból álló jelszót, amit be kell a telefonbillentyűzettel adni, majd menüpontokon keresztül előszóval, vagy számok be-billentyűzésével kezdeményezhetünk tranzakciót. Az internet világában kicsi a jelentősége.

Bankszámla, számlaműveletek, csekkek, kártyák

A bankszámla

egy, a bankkal kötött szerződés eredményeképpen létrejött valami, am a banknál elhelyezett pénzünket, vagy a banktól kért kölcsönt nyilvántartja. Ez így nem valami értelmes megfogalmazás, de valahogy el kellett kezdenem a további mondandót.

Szóval: a bankszámla legfőbb jele a számlaszám. Ez manapság 2-szer vagy 3-szor 8 jegyű szám, melyből az első három a bankra utal (pl. OTP: 117), a további 5 a bank saját belső rendje szerint alakul, a 2. nyolc jegyből az első 7 a számlatulajdonos egyedi azonosítója, az utolsó egy nagyon bonyolult számítás alapján előállított ellenőrző szám. Amennyiben létezik a harmadik nyolc jegy is, a fő tulajdonos különféle alapon képzett alszámláit jelöli az első 7, az utolsó itt is ellenőrző szám.

Alszámla: magánszemélyek, kis vállalkozások esetén a klf. deviza szerint (pl. a CIB-nél 500-zal kezdődő a dollár, 501 az euró, 511 a főszámla, 560 a web számla, 557 a kártyafedezeti alszámla, stb.)

Az ellenőrző számról korábban írtam.

³ E sorok írása után jelent meg egy közlemény: a bankok a wap felületes elérést felszámolják, mivel a wap, mint böngésző rendszer, zsákutcának bizonyult. Magyarul: az „okostelefonok” rendszere a kukába lökte a wap-ot.

A bank számlanyitáskor az alábbi adatokat rögzíti: nevünk, lakcímünk, levelezési címünk, személyi azonosító számunk (személyazonossági igazolvány, jogosítvány, útlevél), aláírás-minta. A levelezési cím akkor fontos, ha nem szeretnénk lakóhelyünkre kérni a banki iratokat (pl. mert kollégiumban lakunk, a lakásunkon a postás nem megbízható, vagy horribile dictu, nem szeretnénk, ha családtagjaink megismernék anyagi helyzetünket). Amennyiben bankban intézünk ügyeket, a személyi azonosító okmánnyal igazolhatjuk személyünket, egyébként az aláírásunkkal. A „pénzmosás elleni fellépés” kötelezettsége miatt viszont ezeket az adatokat mindenképpen kéri a bank; anonym számla Magyarországon nem nyitható. Vállalkozások esetén is köteles a bank a hozzáférésre feljogosított személyek adatait kérni.

Nem szóltam az elektronikus bankoláshoz tartozó PIN kódról. A bank ezt úgy tartja nyilván, hogy csak a számítógép tudja értelmezni⁴, még a banki alkalmazott sem fér hozzá (vö. a csalásokról szóló részt).

A számlaműveletekről.

Az egész számlacirkusz végül is azért létezik, hogy a pénzünkkel valamit csináljunk. Gyűjtsük, majd költsünk belőle, esetleg hitellel ideiglenesen szaporítsuk.

Átutalással

lehet többnyire a pénzünket költeni. Ehhez meg kell adni a saját számlánk adatait (szálaszám, név, aláírás, vagy PIN kód), és a jogosult számla adatait. Fontos adat továbbá a „Közlemény”. Ha pl. a fiamnak utalok, általában nincs szükség közleményre, de egy telefontársaság csak óriási, sokszor lehetetlen munkával tudja beazonosítani az előfizetésünket (ui. nem biztos, hogy az előfizető neve azonos a bankszámlán szereplő névvel, de ha azonos is, a sok „Kovács János” között nem tud különbséget tenni. Átutaláskor a címzettnél nem jelenik meg a lakcím, vagy más további adat. Előfizetői azonosító számot kérnek, vagy szálaszámot, vagy más befizető azonosítót (többnyire a kiküldött csekken egy rettenetesen hosszú számot).

Csekk (Magyarországon):

(hivatalos neve „készpénzáttutalási megbízás”) a posta által rendszerezett fizetési eszköz. Általában a jogosult rendeli meg a nyomtatását, és így a jogosult adatai (beleértve a befizető azonosítót) már eleve szerepelnek rajta. Nagyon drága pénzmozgás, egy csekk után 200-500 Ft között von le a posta, így az utóbbi időben néhány közszolgáltató felárral bünteti a csekkes befizetést.

⁴ A bank számítógépén egy titkosító algoritmus alapján rejtjelezett betűkombinációban található a PIN kód. Amikor beírjuk a PIN kódot, ugyanazzal az algoritmussal rejtjelezetten hasonlítja össze a kettőt, így az eredeti kódot sose látja ember.

Csekk (más országokban):

a csekkes fizetés Magyarországon nem terjedt el. A lényege, hogy a bank a nála elhelyezett pénzeszközökre egy füzetet ad az ügyfélnek, aki egy összeget feltüntetve, és a csekket aláírva azt átadja a kedvezményezettnek; s aki azt — csekktől függően — bármely bankban, vagy a megjelölt bankban készpénzre válthatja.

Átvezetés:

két alszámla közötti pénzmozgatásra szolgáló művelet (pl. a kártyafedzeti alszámlára vezethetünk át kártyás fizetésre szolgáló összeget). Mivel azonos a számla tulajdonosa, nem kell az átutaláshoz szükséges összes adatot kitölteni.

Kártya:

Alapvetően nem más, mint kulcs a folyószámlánkhoz. Mivel különböző szempontok szerint többféle kártya létezik, először az azonos jegyeket mutatom be, a végén térek rá a különféle kártyatípusokra.

Kártyaszám és CV kód:

A kártyát azonosítja mindkettő. A kártyaszám 4-szer (ritkán 5-ször) négyjegyű szám. A CV kód: 3 jegyű szám, elektronikus átutaláskor használt további azonosító. Általában fordítottan dőlt számok a kártya hátoldalán. A kártyaszám (és további azonosító számok) az elektronikusan is használható kártyákon egy mágnes-csíkra, vagy újabban egy chipre kerülnek. A kártyaolvasók ezeket nyerik ki, s küldik el a banknak; a PIN kód sosincs a kártyára rögzítve.

Lejárat:

A kiadott bankkártyák nem használhatók fel az „idők végeztéig”, mindegyiknek az érvényessége lejár. A lejárat a kártyaszámok alatt, „Valid thru” vagy „Good thru” szavakkal kezdődően, hónap/év számokkal van megadva. A sorrendre ügyeljünk, ha valahol meg kell adni, nem biztos, hogy hó/év a kitöltendő forma, néha megfordul a sorrend. (A gond csak 2013-ig gond, ui. a 10/11 jelenthet 2010. november, és 2011. októbert is. 2013-tól viszont a 13-as szám biztosan évet jelent; egészen 2100-ig, de hát az már nem valószínű, hogy a mi bajunk lesz).

Kártyás fizetés:

Az üzlet, amelyik kártyás fizetés elfogadására szerződött valamely bankkal, leolvassa a kártyaszámot (hogy hogyan, arról külön írok). Személyünk azonosítása kétféleképpen történhet, a mi bankunk a velünk kötött szerződés alapján határozza meg a módot. Eszerint lehet, hogy az eladó az aláírásunkat vizsgálja meg, hogy egyezik-e a helyszínen adott aláírás a kártyán szereplővel, vagy a helyszínen kért PIN kód alapján. Ha az aláírás, vagy a PIN kód rendben van, a tranzakciót elküldi az Ő bankjának, amely aztán továbbítja a mi bankunknak. A mi bankunk azután (vagy a PIN kód egyezésén, vagy a bizonylaton hozzá eljuttatott aláírásunkkal ellenőrizve) a tranzakciót könyveli, és a pénzt a mi számlánkról

levonva elküldi a kereskedő bankszámlájára. Ez a hosszabb művelet 2-3 munkanapot vesz igénybe, addig a mi számlánkon „zárolt” jelzéssel csökkenti a folyószámlánkat (vagy a kártyafedezeti alszámlánkat).

Külön szólok a Nyugat-Európában régebben használt eszközről, én csak „tökgyalunak” nevezem. A kártyás fizetés kialakulásakor még nem volt az internetes, vagy modemes kapcsolatú bankolás elterjedve. A kártyák 16 számjegyenek leolvasása gyakran vezetett hibához, ezért a kereskedőnél volt egy 3 példányos számlatömb. A lapok hártya vékony papírok voltak, a kereskedő behelyezte a „tökgyaluba”; egy gumihengeres kis készülékbe a kártyánkat, fölé simított a számlatömbjéből egy 3 példányos készletet, majd a gumihengert erősen nyomva végighúzta a papír fölött; a mozdulat éppen olyan, mint a gyalult tőköt áruló kereskedő mozdulata). A kártya kidomborodó számjegyei így a papírra nyomódtak. Ráírta az összeget, a dátumot, meg néhány fontos információt, végül velünk aláíratta, Ő is aláírta, és az első példányt a kezünkbe nyomta. A másodpéldányt küldte el a bankjának, amelyik azután tette a dolgát. Mindenesetre egy külföldi vásárlása után a kereskedő csak több nap után jutott a pénzéhez; ha ugyan sietve adta be a nála maradt példányt (velem megesett, hogy 3 hét után vonták le a pénzt, de hallottam esetről, hogy egyáltalán nem vonták le valakitől a pénzt: a kereskedő elvesztette a példányát, tönkrement, vagy ki tudja miért).

Mivel külföldi fizetés esetén az ottani bank nem feltétlenül tud meggyőződni, van-e fedezet a kártyánk mögött, a bankok felelősséget vállalnak a kártyával fizetett tranzakcióért, de nagyobb összegű vásárlás esetén várakoznunk kell, míg a fedezet igazolása megtörténik. (Azért gondoljunk bele: ha pl. Tokióban fizetünk valamiért több millió forintnak megfelelő összeget [MOB-os ismerősöm így fizette az olimpiai csapat szállásköltségét!], esetenként megvárhatjuk, míg Magyarországon kinyit a bank reggel).

Internetes vásárlás:

külön szólok erről a témáról, de a számlához kapcsolódó műveletek között meghatározott körben vásárolni lehet. Jelenleg gyakorlatilag a telefontársaságok biztosítanak egyes bankokkal kötött szerződéseikben telefonkártya feltöltésre lehetőséget; szerintem a közeli jövőben autópálya matricát lehet majd vásárolni (ugyebár, matricának hívják, valójában ma már nincs matrica, hanem a rendszámot rögzíti a rendszer, és az autópályák fölött rendszámleolvasó kamerák figyelik, mely autós nem fizetett).

Elektronikus kártya, dombornyomott kártya:

az előbbi fejtegetés miatt fizetéskor az elektronikus kártyával lehet elektronikusan ellenőrizni a fedezetet, a dombornyomottal nem. A vizsgálati lehetőség hiánya miatt a bankok dombornyomott kártyát a megbízhatóbb ügyfeleknek adnak; így az utóbbit a kereskedők megbízhatóbbnak tartják (pl. fizetést utalunk, vagy nagy összeggel nyitották a folyószámlát meg). Az ifjúsági, stb. kártyák sose dombornyomottak. Ugye, senki nem gondolt ilyen különbségre!

Chip kártya

A kártyák kialakítása változik a szerint, hogy a kártya adatait milyen technikai módon tárolják a kártyán. Régebben egy mágnesezhető csík tartalmazta az adatokat. A kártyát „lehúzták” egy eszközben, amiben mintegy magnetofon készülékben, a mágnesezett csík adatait egy fej kiolvasta. Újabban egy kicsi, sokcsatlakozós integrált áramkört helyeznek el a kártyában, ez a „chipkártya”. Az adatokat úgy olvassa be a kártyaelfogadó készülék, hogy a csatlakozó felületek a leolvasó érintkezői alá kerülnek.

Mi az utóbbi megoldás előnye? Elég könnyű feladat a mágnes-csík kiolvasására alkalmas eszközt kifejleszteni, ráadásul ez az eszköz a hivatalos eszközök mellé is könnyedén elhelyezhető. (A gyanútlan, hozzá nem értő vásárló észre sem veszi, ha a kártyáját úgy húzzák le, hogy a főleolvasó előtt egy másik eszközön is áthúzza a csalásban részes eladó.) A chipkártya klónozása egyelőre „gyermekcipőben jár”: nem hallottam még eszközről, ami képes lenne chipet kiolvasni. (Az azért nem tetszik, hogy sokszor látom: először „lehúzzák” a chip-kártyámat, majd behelyezik a chip rész kiolvasóba. A lehúzáskor kiolvashatják a kártya adatokat, majd a PIN már rögzíthető).

Hitelkártya, betéti kártya

Más szempontból kétféle kártya létezik: a „Betéti kártya” és a „Hitelkártya”. A kettő közt a nevéből fakad a különbség: a betéti kártyával csak a számlán elhelyezett összeg erejéig fizethetünk, a hitelkártyához hitelket tartozik. Mivel az utóbbi kibocsátásakor a bankok jobban megválogatják az ügyfeleiket, van kereskedő, aki csak hitelkártyát fogad el. (Ez a tény persze csak a fizetési kísérletkor derül ki, így roppant kellemetlen helyzetbe kerülhetünk, amikor a kereskedő visszaadja a kártyát, azzal, hogy „valami gond van vele”.

Kártyakibocsájtó, kártyafajták

Néhány kártyakibocsájtó társaság létezik mindössze, valamennyi bank velük köt szerződést. Azért kell erről külön írnom, mert egyes országok, kereskedők „válogatnak”. Van, amelyik csak a Visa, mások csak a MasterCard kártyát fogadják el. Mivel külföldi útjainkon kerülhetünk ily módon zavarba, helyes megoldásnak tartom, ha — főleg ha különféle banknál van szerződésünk — többtől származó kártyát kérünk (pl. legyen Visa kártyánk is, meg Mastercard is).

Hagyományos műveletek (átutalás, inkasszó, készpénz műveletek)

Az elektronikus átutalásról részletes fejezet szól, de a hagyományos módszereket is célszerű megismerni.

Átutalás:

Ki kell tölteni kézzel, vagy írógéppel egy átutalási megbízást; a tartalom megegyezik az elektronikus utalásnál leírtakkal (a saját, azaz a terhelendő bankszámla száma, a név, az összeg, a kedvezményezett számlaszáma, neve, közlemény). A dátum ebben az esetben kötelező kellék. Aláírni az írhatja alá, aki a banknál be van jelentve. A saját bankszámlánkon

ez nem okozhat gondot, de — pl. a családi kisvállalkozás bankjánál — több aláíró is lehet (de bármikor kérhetünk több aláíró). Több aláíró esetén rendelkezni kell az aláírások rendjéről is. Ezek lehetnek:

- egy személy a bejelentettek közül (pl. a családi számláról egyedül rendelkezhet férj, vagy a feleség külön-külön)
- több (legalább kettő, de többnyire nem is több) együttesen (sem a férj, sem a feleség külön nem rendelkezhet). Lehetséges több közül bármely kettő is, vagy az egyik rögzített személy, és a többiből az egyik (pl. egy iskolában létezhet ilyen megoldás: az igazgató, vagy távollétében az igazgatóhelyettes az egyik aláíró, és a gazdasági igazgató, vagy a könyvelési csoportvezető közül bármelyik a másik aláíró).

Amikor a banki ügyintéző átveszi a kitöltött űrlapot, ellenőrzi a számlaszámokat, és a monitorról, vagy a kezébe fogott „aláírás bejelentő kártonról” az aláírásokat. Ha mindent rendben talált, kiad egy elfogadó nyugtát, vagy aláírásával a másodpéldányt, majd továbbítja a könyvelésnek.

Határidős átutalás:

Előfordul, hogy előre tudjuk, nem tudunk bankba menni egy későbbi időpontban. Hogy határidős fizetni valónkat mégis teljesítsük, határidős megbízást adhatunk a banknak. Minden ugyanaz, mint előbb, de a teljesítési napot meg kell adnunk. A bank nem azonnal teljesíti a megbízást, hanem a megadott napon. Arra ügyelnünk kell, hogy akkorra legyen elég pénz; ui. ha közben pl. kártyás vásárlással elköltség a pénzt, a bank nem fog teljesíteni.

Készpénz be– ill. kifizetés

A bankszámlára elhelyezhetünk készpénzt, vagy onnan fölvehetünk. A technika ugyanaz, mint az átutalásánál, persze nincs kedvezményezett. Nagyobb összeg felvétele előtt célszerű bejelenteni a banknak 1 nappal korábban (nagyobb összeg: bankfióktól függően 500 000 és 2 000 000 Ft között)⁵. Ne csodálkozzunk: egy kisebb bankfiókban néhány nagyobb összegű kifizetés elviheti a bankjegy készletet (azért megjegyzem: nem a bankot viszi csődbe, a kis bankfiók bankjegy-készlete fogy el).

Beszédési megbízás, vagy inkasszó

Ha nem akarunk havonta, vagy más gyakorisággal figyelni a számlánk rendezésére, felhatalmazhatjuk a szolgáltatót, a számla ellenértékét hívja le.

⁵ Azért ide írok egy trükköt. Egy alkalommal 500 000 Ft-ot kellett fölvennem (régiben, ma ez kb. 1 000 000Ft). Közölték velem, ez nagy összegnek számít, egy nappal korábban be kell jelentenem. Volt egy sejtésem, és így válaszoltam: „Jó, értem. Akkor kérek 499 999 Ft-ot” (akkor még létezett 1 forintos is). Erre rögtön kifizették az 500eFt-ot.

Minden szolgáltató szereti ezt a megoldást, számára a legbiztosabb megoldás. De figyelem! A magunk érdekében mindig adjunk meg limitet! Uí. a szolgáltató hibájából, csalás miatt, vagy más vitatható ok (pl. csőtörés) a számlánk a csillagos eget elérheti alkalmanként. Limit nélkül a telefontársaság leemeli a sokszázezer forintos telefonszámlát, és csak hosszas pereskedés után kaphatjuk a pénzünket vissza. Limit megjelölésekor viszont először megvitatjuk a társasággal, tényleg mi hívtuk-e 2500 alkalommal a New Yorki pontos idő szolgáltatást, vagy másutt a hiba, és csak a vita végén fizetünk.

Mivel fizessünk, kártyával, vagy készpénzzel?

A válaszom rövid: ahol lehet, kártyával, kivéve a Magyar Postát.

Elsősorban a költségeket kell megvizsgálni: készpénzfelvételnek majdnem mindig van költsége. Ha fölveszünk 10 000 Ft-ot, ugyan 10 000 Ft-ot ad ki az automata, vagy a kisasszony, de a legközelebbi kivonat végén, a számlavezetés költségei között találunk majd készpénzfelvétel költségei címszó alatt levonásra kerülő tételt. A költség erősen változó. Változik attól, hogy saját automatából, vagy idegen automatából vetünk-e föl pénzt (a bank szempontjából kell nézni: saját automata az, amit a bank üzemeltet, idegen az, amit másik bank). Van számlaszerződés (az OTP-e többsége ilyen), ahol havonta egy vagy néhány készpénzfelvétel saját automatából ingyenes, a továbbiakért fizetni kell. Külföldi készpénzfelvétel különösen sokba kerül.

Tájékoztatósképpen: az OTP esetén a díjmentes készpénzfelvétel száma szerződéstől függően 1, 2, 4 alkalom, a fölött 52 Ft + 0,52% OTP automatából, 800 Ft idegen automatából, külföldön 1€ a bankcsoport által üzemeltetett, 3€ az idegen bankban történő készpénzfelvétel díja. Nem automata esetén 150 Ft + 0,35%, idegen bankban 800 Ft, külföldi bankban 4€ + 1% a készpénzfelvétel költsége.

Amint látható, a készpénzfelvétel meglehetősen költséges ügylet. Ha pl. OTP-nél van szerződésünk, és egy Erste fiók automatájából veszünk fel 10 000 Ft-ot, a következő kivonaton 800 Ft-ot levon az OTP (de ha csak 1000Ft-ot veszünk fel, akkor is 800-at fog levonni, de ha 200 000 Ft-ot, akkor is).

Mik a költségek kártyás fizetés esetén? Nos, a költséget a kereskedő állja, az Ő és az Ő bankja közti megállapodás szerint (szintén tájékoztatósul: a díjak a tapasztalataim szerint alku tárgyát képezik, 0,75% és 2,5% között).

Még szót ejtek a csekkes (ill. hivatalosan a „készpénzáttutalási megbízás”) fizetésről. Ez a mód számunkra ingyenes, viszont a kedvezményezett számára nagyon drága megoldás: a Posta nagyon magas díjat von le. Ez az oka, hogy néhány szolgáltató már bünteti a csekkes díjfizetést.

Említettem, hogy „...kivéve a Postát”. Nos, a Posta készpénzfelvételként kezeli a kártyás fizetést, azaz valamilyen trükkös módon megállapodott a bankokkal, vagy a kártyatársaságokkal, hogy amennyiben kártyával fizet az ügyfél, a készpénzfelvétel díjait fogják a befizető számlájáról

levonni. Félig-meddig értem is a dolgot: az ügyfél befizet egy összeget pl. autó adásvételi illetékként, akkor annak az összegnek kell beérkezni oda. Csakhogy hamis az okfejtés: ui. a Posta ezen módszerével a pénz tényleg azonos összeggel érkezik a címzetthez, és külön vonja le a Posta a csekkes fizetés díját, míg kártyás fizetés esetén a már csökkentett összeg érkezik a címzetthez.

Internetes vásárlás: kártyával, utánvétellel, átutalással

Interneten vásárolni egyre könnyebb. Néhány dologra azonban figyelni kell.

Fontos

Először a mondandómtól kicsit távolabbról kezdem. Interneten csak olyasmit vásároljunk, amit nem kell ki- ill. felpróbálni. Ruhát, cipőt semmi esetre sem ajánlom így beszerezni. Technikai eszközök vásárlásánál más jellegű gondom van: az internetes lapokon olvasható leírások alapján többnyire nem tudom eldönteni, az kell-e nekem, amit látok. Ui. általában van egy jó fénykép, és néhány olyan paraméter, amit az áru javára lehet leírni. Pl. egy mosógépről sok esetben még a befoglaló méreteket sem találom meg, ami szűk hely esetén fontos lehet. A másik dolog, amire felhívom a figyelmet: az internetes vásárlás feltételeit ma már jogszabályok rögzítik. Amennyiben nem azt kapjuk, amit rendeltünk (pl. eltérő színek, típusszám, stb.), nyugodtan visszaküldhetjük az árut, de amennyiben nem helyeztük üzembe, vagy kicsomagolás nélkül is szemre vételezhető dolog esetén kicsomagolás előtt meggondoljuk a vásárlást, néhány napon belül indok nélkül is elállhatunk a vásárlástól.

Előfeltételek

Akkor az internetes vásárlás előfeltételeiről, gyakorlatáról.

Interneten lehetséges csak rendelni, a fizetés ekkor többnyire utánvétellel történik, vagy meg lehet az árut vásárolni is, kifizetéssel együtt.

A vásárláshoz a legtöbb webáruház előzetes regisztrációt követel. A regisztrációhoz egy belépő azonosító, és egy jelszó kell. A téves, hibás adatokkal megadott megrendelések ellen a webáruházak úgy védekeznek, hogy regisztráláskor létező, valódi email címet kell megadni.

Elsőként általában ki kell tölteni egy űrlapot. Az űrlapon lehet a kívánt azonosítót, jelszót megadni, ezen felül mindenképpen meg kell adni a szállítási, és a számlázási címet. (Ui. a kettő nem feltétlenül azonos. Itt kell a létező, valós mail címet is megadni. Ha pl. könyveket választunk, az árát mi fizetjük, de lehet kérni, hogy az iskolába hozzák; csak ekkor ne felejtünk el szólni a portásnak. Számlát viszont internetes vásárláskor is kötelező adni; habár a törvények ma már megengedik, hogy elektronikusan küldje el az eladó a számlát is). Az űrlapon sok esetben további, általában nem kötelezően megválaszolandó kérdés is akad: pl. hogy jutottunk el arra a lapra, miket szoktunk vásárolni, kérünk-e hírlevelet. Kedvünk, és ízlésünk szerint töltjük ki, azért, ha nagyon erőszakosan kéri az adatokat, inkább álljunk el a folytatástól.

Az űrlap elküldése után figyeljük a postaládát. A megérkező levélben általában egy link található, arra kattintva tudjuk a regisztrációt megerősíteni. Ha rossz mail címet adtunk meg, a levelet nyilván nem kapjuk meg; a webáruház általában 24-48-75 órát vár a regisztráció megerősítésére, esetenként 1 hetet. A megadott idő eltelte után próbálkozzunk ismételt regisztrációval.

Vásárlás

A bejelentkezés után tudunk vásárolni. A vásárlás menete jellemzően az, hogy a megvásárolni szándékozott terméket „kosárba” tesszük. A kosár ez esetben egy nyilvántartás arról, mit jelöltünk meg vásárlásra. A kosár általában „megmarad”, azaz a webáruház azt elmenti, és másnap, harmadnap folytathatjuk a keresgélést; de akadhat webáruház, ahol csak egy belépés erejéig él a kosár.

Amikor befejeztük a vásárlást (még akkor is, ha a kosárban csak egy termék van), „feladhatjuk” a rendelést. Ilyenkor a kosár tartalmát összesíti a program, a szállítási költségeket is ráteszi, és rákérdez a szállítás, fizetés módjára. A szállítás lehet postai, futár, vagy magunk visszük el a raktárból. A fizetés pedig lehet utánvétes, bankkártyás, vagy előzetes átutalásos.

Az utánvétről nincs további mondandóm: a postás, vagy a futár az ellenérték fejében adja át a terméket. Előzetes átutalás is magától értetődő, más fejezetben szoltam a dologról, a közleményben azért a kapott rendelési számot adjuk meg.

Web-kártya

A bankkártyás fizetésről viszont hosszasan szólnék.

Először a kötelező, ill. ajánlott előfeltételekről. Írtam a megfelelő helyen, hogy a bankkártya kulcs a folyószámlához. Nos, ne adjunk esélyt csalóknak, hogy a folyószámlánkhöz férjenek. És itt nem a jelszó feltörőktől óvom az olvasót, hanem attól, hogy valahol, a legapróbb betűvel bejelöltetik, hogy „megrendelem az újabb kiadványt...”, „hozzájárulok a folyamatos előfizetéshez”, stb. És aztán alig tudjuk majd lemondani, hogy havonta leemeljenek pénzt a számlánkról.

Mi lehet a megelőzés? Kérjünk a banktól a számlához web-kártyát. A web-kártyához alszámla tartozik. Vagy, ha a bank ilyen szolgáltatást nem tud nyújtani, nyissunk (akár másik banknál) egy második folyószámlát. Vásárlási terv esetén kalkuláljuk ki, körülbelül mennyiért fogunk vásárolni, és annyival töltsük fel a web kártyához tartozó számlát. (A web kártya, ill. azonos banknál vezetett számlák esetén előny, hogy az internetes vásárlásra szánt számlafeltöltés éjjel-nappal azonnal megtörténhet, míg elkülönített számla esetén csak a következő, vagy az azutáni napon teszik át a pénzt.) Így ezen a számlán szinte sosincs pénz, az előbb körülírt csaló meg lesheti a visszautasításokat. (Azért lehetséges, hogy a pofátlanabbika még ír egy levelet, hogy nem tudta leemelni a megrendelt szolgáltatás ellenértékét, és ezért azonnali behajtást kezdeményez. E sorok írója már járt így, először még próbáltam válaszolni, mutatnák meg a megren-

delést, de nem jött semmiféle válasz, csak újabb fenyegetés. Arra már nem válaszoltam, a levél, ahogy kezembe került, ment a szemétkosárba. Volt még 3-4 próbálkozás, aztán elmúlt, mint a vakbéltünet.)

A web-kártya egy, a maga fizikai valóságában nem létező kártya. vagy egy papírra, vagy egy kártya alakú lapocskára feljegyzett kártyaszám, CV kód, lejáratí adatok. Mivel nem valós kártya, PIN kódja nincs.

Mobilos vásárlás

Ma Magyarországon gyakorlatilag még nem létező rendszer a mobilos fizetés, így erről még nem írok.

Fizetés

Amikor web-kártyával (pontosabban bármilyen bankkártyával) szeretnénk fizetni, a web áruház átirányít egy bank által üzemeltetett lapra. (Pár éve Magyarországon kizárólag az Intereurópa bank működtetett ílyet, azóta ezt a bankot a CIB felvásárolta, viszont az OTP is elindított webes fizetésre rendszert.) Az átirányítás szíükségszerű, fogadjuk el, másképpen nem tudunk fizetni. A banki lapon aztán megjelenik az összesítő a vásárlásról (a bankot már nem érdekli, könyvet, CD-t, televíziót vásárolunk-e). Ki kell jelölíni, milyen kártyával fogunk fizetni (Visa, Mastercard, stb.), beírni a kártyaszámot, a CV kódot, és a lejáratot, a kártyatulajdonos nevét (a kártyán mindig szerepel). FIGYELEM! PIN kódot nem kérhet! Ha kér, azonnal függesszük fel a vásárlást, lépünk ki a lapról, biztosan csalóval kerültünk szembe. Általában a számlázási, szállítási címet ellenőrzésre még egyszer felkínálja, de ez nem kötelező. Az összeget viszont minden esetben jóvá kell hagynunk. Ha most elküldjük a kitöltött űrlapot, a bankok megkezdik a pénzügyi teljesítést (ha kértünk SMS-t a kártyatranzakciókról, az is megérkezik rövidesen; feltéve, hogy mindent jól csináltunk). Végül megjelenik a visszaigazolás, egy tranzakciós számmal (nem árt „mentés másképp”, vagy papírra felírás megoldással feljegyezni). Végül visszakerülünk a webáruház lapjára, ahol megköszönik a vásárlást, és esetleg további információkat jelenítenek meg a szállítás várható időpontjáról, jogainkról, stb. Általában egy mailt is küldenek az aktusról.

Vásárlás külföldi web áruházból

Nem is tudom, miért írok erről a témáról fejezetett, ui. a menet teljes mértékben megegyezik a magyarországi vásárlás menetével. A megadott árat bankunk deviza eladási árfolyamán számítják át forintra.

Arra azért felhívom a figyelmet, hogy megrendelés előtt tájékozódjunk a szállítási költségekről, és egyáltalán a lehetőségekről, mert egy USA kereskedő esetleg egyáltalán nem vállal tengeren túli (azaz európai) szállítást.

A másik dolog az ÁFA (angolul VAT, németül Mehrwertsteuer, rövidítve MwSt), amiről szílok. Az árak, és így a számla — éppen, mint Magyarországon — tartalmazza az ÁFÁ-t. EU-n kívüli országból történő rendelés esetén (pl. USA) nem ÁFÁ-t, hanem vámot kell fizetni: ennek mértéke kisebb dolgok esetén (pl. karóra) megegyezik az ÁFÁ-val. Ha a vállalkozásunk számára rendelünk, a postán kapott, vagy ma már többnyire elekt-

ronikusan letölthető számlával tudunk elszámolni. És ne feledkezzünk meg az ÁFÁ-ról a vásárlási összeg átszámításakor sem!

Csalások, trükkök, kivédésük

Többször említettem a csalásokat. Többféle módon próbálkozhatnak csalók.

Kémprogramok

E sorok írója kipróbált egy, teljes áron 50\$ értékű kémprogram néhány napig ingyenesen használható demo változatát. Egy saját készítésű fényképbe (egy bájos kiskutyát ábrázolt) ültettem be magát a kémprogramot, és elküldtem emailen. Egy másik gépen, egy notebookon „elolvastam” a levelet, ráklikkeltem a képre, és máris települt a kémprogram, számomra is észrevétlenül. Utána csináltam egy banki átvezetést, s a belépő kódot el is küldte szintén emailen a kis hamis. Innen kezdve bármikor be tudtam volna lépni bárkinek a folyószámlájára, ha valós céljára használnom a programot. Szerencsére, a vírusirtó program (amikor a notebookon futtattam), azonnal kiszúrta utána, és blokkolta is azt. A mail feladóját nagyon könnyű hamisítani, bármit be lehet oda szerkeszteni: barátunk nevét, hatóság nevét, stb. De egy kis utánajárással a mail megnyitása előtt a valódi feladót meg lehet találni: jobb klikk a meg nem nyitott mailen, a Tulajdonságok... Részletek” között láthatjuk a tényleges feladót: ha az nem tűnik valósnak, a mail hamis.

Hamis web oldalak

Bankkártyához tartozó PIN kódokat próbálnak meg csalók megszerezni, azzal, hogy küldenek egy mailt, hogy valamilyen hihető ok miatt adja meg az ügyfél a kártyaszámát, és a PIN kódját. Az adatokkal azután legyártanak egy hamis kártyát, amivel majd vásárolnak, vagy készpénzt vesznek föl.

Először is, sose adjuk meg így a PIN kódot. Másodszor, ha gyanúnk támad a felhívásra, nézzük meg, milyen lapra akar irányítani bennünket a mail. Lépünk be a valódi bankunkhoz, és az („Eszközök...Beállítások...Állapotsor”) helyen beállított „Állapotsor” (a legalsó sora a képernyőnek) nézzük meg a szöveget: „https://ibank.cib.hu”, „https://otpbank.hu”, ill. ezekkel kezdődő, „/” jelekkel elválasztott szavak lehetnek ott. Ha a végződés nem a megszokott (pl. a „.hu” helyett „.com” látható), ne lépünk rá. Mailen, a látható link fölé húzva az egér-kurzort, a levelező program státuszsora ugyanezt mutatja. csak akkor menjünk tovább, ha az adatok a megszokottak. (A bankok is változtatnak időnként, de arról értesítést szoktak küldeni).

Bankkártyás csalások

A bankkártyákkal többféleképpen lehet csalni.

Bankautomatánál, kártyával

A bankautomata kártyabefogadója elé felhelyeznek egy leolvasót, ami mielőtt az automata leolvassa a kártyaadatokat, a csaló részére továbbítja

ezeket. A billentyűzetre is elhelyeznek egy lapot, ami a pin kódot olvassa le; de lehetséges, hogy web-kamerával figyelik a megnyomott billentyűket. Ha a két adat megvan, gyártanak egy „klónozott” kártyát, amivel azután bankautomatából lehet pénzt fölvenni.

Bankautomatánál, pénzkiadással

A csaló egyszerűen lezárja a pénzkiadó nyílást. Az ügyfél meg várja a pénzt, az nem jön ki, végül elindul segítséget keríteni. Ekkor a csaló eltávolítja a lezárást, és elveszi a pénzt.

Kártyás fizetésnél

Az igazán nagyobb mértékű csalásokat lehet így megoldani.

A csaló minden esetben összejátszik a kártya elfogadásával megbízott személlyel. (Az változó, hogy kivel: az lehet maga a tulaj, de lehet az egyik pincér, kutas, stb.)

Értékesítési csalások

Ritkán, de előfordul, hogy valami bonyolult trükkel olyan valamit rendeltetnek meg, amire nincs szükségünk. Nos, ennek megelőzésére nincs recept, a kereskedői tisztesség olyan, amilyen. De ha egy hagyományos üzletbe térünk be, ott is ránk szóhatnak hibás árut. Amire ügyeljünk internetes vásárláskor: rendszeres kifizetést csak olyankor vállaljunk, ha tisztában vagyunk azzal, hogy a megrendelt dologra szükségünk van (azért itt megjegyzem: erre a jövőben egyre gyakrabban lesz szükségünk: online kiadványokat rendelhetünk meg előfizetéssel, azaz addig tölthetjük le pl. a minket érdeklő jogszabályokat, míg előfizetjük azokat. Vagy internetes televíziós adásokra fizethetünk elő, vagy a mindenkori legújabb zenékere). Egyre vigyázzunk: a lemondás lehetősége világos, egyértelmű legyen, azaz biztosítsa a kereskedő, hogy bármikor megszüntethessük az előfizetést.

Zárszó

Remélem, sokakban sikerült elmulasztanom pénzügyeinek elektronikus elintézése miatti görcsöket, és soraim után bátrabban használja ki a pénzügyek kényelmes, biztonságos módját.

Ha valakiben kérdés merülne fel, ne habozzon megkeresni az info@ferenczigabor.com e-mail címen megkeresni.